

Comte jegyzetek.

... „ ha módszereik alapján tekintjük a teológiai és metafizikai politikát, mindkettő megegyezik abban, hogy a képzelőerő uralkodik bennük a megfigyelés helyett. Azt persze nem állíthatjuk, hogy a megfigyelés semmilyen szerepet nem játszott a politika elméletében: szerepe azonban mindig csak alárendelt volt a képzelőerőéhez képest; ugyanez történt a kémiában az alkímia uralmának időszakában.”

Az ember mindig abban hitt, hogy politikai erőfeszítéseivel korlátlanul tökéletesítheti a társadalmi rendet. Másként kifejezve, eddig azt gondolták, hogy az embert politikailag semmiféle belső impulzus nem mozgatja, s mindig kész passzívan követni kellő tekintéllyel bíró törvényhozójának útmutatásait. 78. old.

1. A teológiai politika kb. azt jelenti itt, amennyiben a vallásos hit, az alsó réteg felemelésének kérdését érti. Ez nemcsak keresztényi, de minden nagy vallás alapja, /az iszlám öt pillérének egyike, a buddhizmus egyes ágai koldulók/. A teológia az Ószövetségben jeleníti meg Isten teremtett világát, mely „JÓ”. /Genezis első könyve/. A politikai elméletek így nem térhetnek el ettől.

2. A metafizikai politika kb. azt jelenti itt, hogy a „LÉT” értelmében az ÉLET feltételezi az élıhetőséget, melyet a társadalmi ember is megteremthet magának. Ennyivel más, mint az egyéb teremtett lények, melyeknek életfeltételeit a természet adja.

3. Comte itt a kialakult kultúrára gondol, és nem a kialakulóra. Ez lényeges, hiszen szemlélete görög-modell szerű, /mely rabszolgatartó volt/. Miközben jelen írása már előfeltételez egy modern, polgári társadalmat. Itt azt is közli, hogy a hatalomra jutott ember „belső impulzusai” elrugaszkozhatnak, itt Napóleonra gondol. Miközben a belső impulzusokat még nem úgy érti, mint majd Nietzsche: „hatalomra törő akarat”.

4. Ma a belső impulzusok elszaporodtak, s nemcsak gyermekes fantáziálásokban de a „hatalomra törő” akaratként, munkavégzésekben, munkahelyek megszervezésében, egyes szakmákban alapvetőek. Sőt a szakmák lényegét adják. E két véglet, a gyermetes fantáziák és a hatalomra törés a modern társadalom szélső paraméterei lettek.

„ e kétfajta politika különböző indítékok alapján ugyan, de általában megegyeznek abban, hogy a tökéletes társadalmi szervezetet rendkívül tökéletes civilizációval kapcsolják össze.”80. Old.

A két szélső paraméter az egyházi kommunizmus: minden ember egyenlő! A másik, ha mégsem egyenlő, egyenlősíteni kell. Lásd társadalmi forradalmak, /alulról/ - misszionálás, oktatás, /felülről/ stb.

„Összefoglalva: a civilizáció fejlődése, tulajdonképpen nem egyenes vonalú. Többé-kevésbé kiterjedt, lassú vagy kevésbé lassú oszcillációk előrehaladó sorozata, s ezek a rezgések egy középvonal körül alakulnak ki, hasonlóan a helyzetváltoztató mozgás mechanizmusához. De az oszcillációk megrövidíthetők és meggyorsíthatók azoknak a politikai kombinációknak a segítségével, melyek a mindig túlsúlyra törekvő átlagmozgás ismeretén alapulnak. Ez ennek a tudásnak a gyakorlati haszna.” 106. old.

1. Itt kitűnik a görög szellem. Ha az európai demokrácia olyan lett volna, vagyis megbeszéltek volna a problémákat, nem alakul ki elégedetlenség, mely forradalomba torkolt! Ha a fenti, aki „passzívan követi kellő tekintéllyel bíró vezérért” nem volna, ha minden ember „egyenlő volna”, amint a teológiai politika állítja, nem lenne különbség. Mely okot ad arra, hogy egyesek, ezt az egyenlőséget használva egyenlőbbek legyenek.

2. Itt kitűnik, a modern kor az egyenlőtlenséget egyenlővé igyekszik tenni, az elméletben. Ezért az elmélet jelentősen eltávolodott a gyakorlattól.

3. Maga az elmélet sosem volt igaz, vagyis a vallás a teológiai politikában helytelent állít, a különbségeket azonosnak tételezi. Ez csupán kulturális különbözőség? Comteban megjelenik az idea, bármennyire következetes, vezérfonala az egység.

4. Miként teremthető meg az egység? Napóleon a szegények hatalmát hirdette, Hitler már a középpolgárét, a szocializmus a dolgozó emberét.

5. Itt azt is jelenti, hogy a lemaradt rétegek még nem polgárosodtak. Modern értelemben a polgárság, mint társadalmi közép lehajol, jótékonykodásával mely keresztényi az alsó rétegeket gondozza, felemelkedésüket elősegíti. Mindezt zárt társadalomban.

6. Ha azonban nyitott a modell, pl. idegenek jelentkeznek bebocsátást kérve, a honi alsó réteg felzárkóztatása is megnehezül, kétszeresére dagad. Motiválódik azzal, hogy az idegenek szocializációja nem megoldott, hiszen civilizációidegen.

7. Így a munkára épült modell maga teremti egyrészt az alsó réteget, - mely természeténél fogva nem képes felzárkózni – másrészt vonzza az idegent, aki szocializációja miatt nem képes felzárkózni. Ezek a

problémák Európában többször megjelentek, a napóleoni háborúk tömeges idegenvándorlásokat is eredményeztek. A folyamat azóta is tart.

8. Valójában a gyarmatosítással kezdődött Európa újkori félhígulása – ha a római provinciák korát nem számítjuk, és azok „kultúráit” szerves elemnek tekintjük.

„Az abszolútum igénye az elméletben szükségképpen önkényhez vezet a gyakorlatban. Ameddig az a vélemény uralkodik, hogy az emberi nem önmagában nem találhatja meg saját mozgásának hajtóerejét, hanem azt csupán törvényhozójának köszönheti, addig a legékesszólóbb kijelentések dacára az önkény a legnagyobb mértékben létezik, s az élet leglényegesebb oldalait érinti. Az emberi nem ily módon a törvényhozó hatalmába kerül, aki megszabja helyette a lehető legjobb kormányzatot; az önkény ennél fogva korlátok közé szorulhat a részletekben, de nyilvánvalóan nem tűnhet el az egészből. Ebből a szempontból semmit sem változtat a dolgon, hogy egy vagy több legfőbb törvényhozó van-e, s e poszt örökletes vagy választáson alapuló-e. Még ha az egész társadalom lenne is törvényhozó.. akkor is ugyanígy állna a dolog.” 116. old.

1. Az abszolútum, mint olyan, a szubsztancia egyik tulajdonsága, vagyis mindent előz a logikai rendben. Helyettesíthető istennel, a világegyetem akaratával, vagy a nélkül, amint a modern fizika gondolja.

2. Az abszolútum lehet ember, amint a diktátor abszolút uralomra jut. Itt Napóleon abszolút uralmi ambícióira gondol. Mi azonban gondolhatunk újabb kori diktátorokra is. Aktuális!

3. A törvényhozó hatalom még duális, csupán a nagy tömegek felemelkedési vágyát tolja a vallásokba, de meghagyja a munkához való lehetőséget. E modell mai napig tart. Egyes tevékenységek /munkák/ karakter formálóak, ilyen értelemben köthetőek az emberhez, ezek adják a szakmákat. Ha ilyen sincs akkor visszabszorgásodik, vagyis csak életét és nem szaktudását tudja áruba bocsátani. Ez a nem kellően szocializáltak problémája a munkára épült társadalomban.

4. Az utolsó sor, megelőlegezi a demokratikus-szocializmust, ahol bizonyos mennyiségű és szempontú „jó szándékú népakarat” elképzelhető volt. Ezt „pozitív” kritikának mondták.

„A teológiai és metafizikai dogma, mikor abszolút igazságként hirdeti, hogy minden a lehető legjobban van elrendezve, meg akarja állítani fejlődésében az emberi nemet, megfosztván a valóságos tökéletesedés mindenfajta kilátásától. Az a pozitív gondolat, hogy bizonyos időszakban a társadalom szervezete épp annyira tökéletes, amennyire

ezt minden egyes korszakban a civilizáció állapota lehetővé teszi, távotól sem oltja ki a tökéletesedés vágyát; ellenkezőleg, még hatékonyabb gyakorlati ösztönzést ad neki, amennyiben igaz céljuk, a civilizáció tökéletesítése felé irányít olyan erőfeszítéseket, melyek hatástalanok maradnának, ha közvetlenül a társadalom szervezetére próbálnának hatni.” 146. old.

1. Az első mondat nem burkolt valláskritika: tulajdon képen egyházkritika. Comte vallásossága ugyanis gondolkodásában lépten-nyomon feltűnik, hiszen kiindulása, a teológiai és metafizikai politika, vagyis burkolt vagy nyílt isteneszme. Kitűnik a reformáció kései szele, a megjavított vallás jó dolog, és az „egyháznak is” le kell vonni a következtetéseket „Napoleon után”. Éppen ezt teszi Comte is.

2. A civilizáció tökéletesítése természetes vágya a pozitív szellemnek, mely egyre inkább eltölti az embert. Comte nem beszél a lustákról, a dologtalanokról, a herékről, a „hivatalok packázásairól” a mesterséges, kitenyészett gáncsolókról. Comte idealizmusa mentes ezektől, miközben tudja, ilyenek vannak.

„Ha – főleg manapság- jobban meg akarjuk érteni egy ilyen filozófiai rendszer történelmi hatékonyságát, fontos felismernünk, hogy az ilyen rendszer természeténél fogva önmagában csupán kritikai vagy bomlasztó hatást fejthet ki szellemi, s még inkább társadalmi tekintetben, és sohasem képes létrehozni valamilyen, sajátosan őrá magára jellemző képződményt. Alapvető következetlensége folytán ez a kétértelmű szellem megőrzi a teológiai rendszer összes alapelvét, de ezeket egyre inkább megfosztja hatékony uralmukhoz elengedhetetlenül szükséges erőtől és merevségtől; átmeneti haszna valójában az ilyenfajta felbomlásban rejlik; a régi s hosszú ideig az egész emberi fejlődés szempontjából haladó szerepet játszó gondolkodásmód elkerülhetetlenül túlbujánzik természetes határain, s az örökkévalóságig próbálná fenntartani azt a gyermekkori állapotot, amelyet korábban oly szerencsésen irányított.” 203-204. old.

1. Általában minden rendszerre igaz, hogy egy határ után bebábozódik, önmagát ejti foglyul. Comte zsenialitása a rendszerelméletet előtélézi. Később majd megismerjük, bármely rendszer stabilitása = leggyengébb elemének stabilitása /Gödel tétel/ ami kb. azt jelenti, a társadalmi rendszerek a vágyak be nem teljesülése mentén szakadnak, épp ezért ma már, a társadalomtudományokat nem tekintik „tisztá tudománynak”. Ha e tekintetben nézünk vissza saját múltunkba a Marxizmus sem volt egyéb, mint egy eszme-idea mentén megfogalmazott program. Az alsó néprétegre bízva felemelkedésének, felzárkózásának,

szocializálódásának problémáját. Melyet egyesek magas szinten teljesítettek, másokat nem érdekelt.

2. Az a rögeszme tehát, hogy a teljes népre egységes, működtethető modell legyen, akár a munkára épített társadalomban, akár a pénzre építve, akár a vallásos hitre, Comte szerint leányálom. A pozitív szellem által létrehozott „JÓAKARAT” nem az emberben, hanem a konszenzussá keményedett közösség-formálásban devalválódik. Hasonlóan, amint ha magasról fényképezik a növényevő csordát, /antilopok/ láthatjuk egy belső mag körül örvénylik, s mag folytonosan cserélődik, a perifériákról befelé haladva. Ezt a spirálist, melynek képzelt „közepe van” tekintette Hegel is a fejlődés modelljének.

3. Ezt a képzetet rögzítette Marx, és mi ezt kaptuk abban a zagyvában, melyben a pártikárok és elvtársak összedarálták az ószövetségi ígéretekkel: s lett belőle szocializmus.

4. Comte láthatóan lineáris gondolkodó, és elege van az alsó rétegek brutalitásából. Comte szeretné a tudást beemelni, hatótényezőnek tekinteni. Lenin ismertén, ezt kidobja, s proletár ösztönös lázadására épít. Öljétek meg a királyokat. Bár nagyra értékelte Comtet, a metodikát másra használta, ez is egyik ami megkülönbözteti a bolsevik és a mensevik gondolkodást.

5. Ma a magyar képzelgés lassan megérkezik Comtehoz. Ezért is gondoltam, ha megismerkedünk Comte génuszával, sok minden helyére kerül. Comte 1798. jan. 19. Montpellier – 1857. Párizs. Megélte a negyvennyolcas forradalmakat, kiábrándulva a brutalitásból III. Napóleon híve lett. Ez vár a magyar ellenzékre is, az ember szükségképpen nyugalmat akar, és irtózik a mézszárlástól. Ez utóbbi, a máglyák bűze terheli a kereszténységet és a forradalmakat, a hősokeket akiket politikai akarnokok a lövészárkokba kényszerítettek, /hogyl/ megöljék ez ellenséget, akkor is, ha a hazát védték. Ezek a nézetek, már a liberális, a tárgyalóasztal melletti „kiegyezéseknek” a gondolatai Comtenál is, aki azért felismerte, hogy az emberi világ nem csupán gondolkodás /Descartes/ és akarat /Schopenhauer/ determinált, de jelentős szerepet kap a fantáziálás, a vallásos elmélyülés, a misztikus jövőkép, a látomás és indulat: melyekre az e világi rendszerek építenek.

6. A mai magyar társadalom és politika fegyvertára ez utóbbiakban kereshető: a konzervatív gondolkodás átrostálva, annak minden „pozitív” erejének kilúgozása, egy sajátságos „hátra arc” vagy másként „az utolsó pár előre fuss”. Ez is „eredményezhető” az alsóbb rétegek felzárkózását, de a siker kétes, az eredmény lassú.

7. Comte a filozófia -számomra- egyik legnagyobb alakja, történelmi

szerepe kétségtelen. Annak a dipólusos huzavonának gyermeke, mely mai napig érezhető, a francia-német marakodásban. Eme ősi ellentét, a „kis Pipini frigy” okán, mely megszülte a német-római birodalmat, a monisztikus pápai hatalom legfőbb támasza lett. Érdekes e tekintetben is szemlélni, minden „reform” törekvést, úgy a filozófiában mint a vallásban, Avignon sikertelen kísérletét, vagy Luther hatását Kálvinra. Vagy a németiség hatását Magyarországra, vagy a jelenlegi Európában elfoglalt vezető szerepét. Akár a mindezekről való „menekülést”, hogy „vigyázó szemetek Párizsra vessétek!” Berkes András. 2017. 03. 15